

Ainevaldkond „Keel ja kirjandus”

Eesti keele õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

7. klassi lõpetaja õpitulemused	Õppesisu ja –tegevus
<p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb peamisi meediatekste, nende põhijooni ning kasutamise võimalusi; • seostab omavahel teksti, seda toetavat tabelit, pilti ja heli; • oskab tekste võrrelda; osutab, mis tekstis on arusaamatuks jäänud; suudab teksti kohta küsimusi ja vastuväiteid esitada, arvamust avaldada, teksti vahendada ja kokku võtta, kommenteerida, tõlgendada ning oma kogemuse ja mõtetega seostada; • kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid teksti tõlgendamisel, seoste loomisel ning tekstile reageerides; • tunneb jutu kirjutamiseks valmistumise etappe; • kasutab asjakohaseid kirjaliku suhtlemise tavasid; • oskab eesmärgipäraselt kirjutada eri liiki tekste (kommentaar, arvamused, jutt) ja neid korrektselt vormistada; • oskab kasutada tekste luues omandatud keele- ja tekstimõisteid; • põhjendab ning avaldab viisakalt ja asjakohaselt arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta; • järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud reegleid, oskab leida õigekirjajuhiseid	<p>Meediatekstide põhiliigid ja tunnused, eesmärgid ning keelekasutus: uudislugu, arvamislugu, intervjuu, reportaaž. Uudise ülesehitus ja pealkiri. Arvamusloo ülesehitus ja pealkiri. Fakti ja arvamus eristamine.</p> <p>Meediatekstide põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine.</p> <p>Meilivahetus, meili kirjutamine ja keelevahendite valik.</p> <p>Arvamuse kirjutamine: seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamise.</p> <p>Jutustava kirjandi kirjutamine. Jutu vormistamise ja teksti arvutitöötuse põhimõtted.</p> <p>Kirjakeel ja kõnekeel. Oskussõnavara.</p> <p>Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased internetiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade õigekirja, õigehäälduse, õige muutmiseviisi ning tähenduse leidmiseks.</p> <p>Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad. Silbitamine, pikk ja lühike silp. Õigehääldus: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri. Õigekeelsussõnaraamatust õigekirja ning õigehäälduse kontrollimine.</p> <p>Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käändelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid; õige pöördevormi leidmine õigekeelsussõnaraamatust. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendtegeusõna. Tegusõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus: veaohtlikud käändsõnad ja sõnavormid. Vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna</p>

<p>internetiallikatest ning sõnaraamatutest;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasutab arvuti õigekirjakorrektorit; • teab eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliike ja -vorme; • teab jutu keelelisi erijooni, kasutab juttu koostades tavakohast ülesehitust ning vormistust; • eristab kirjakeelt kõnekeelest; • teab eesti keele murdeid.	<p>võrdlusastmed: veaohlikud sõnad. Käändsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad. Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine. Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamise põhireeglid.</p>
--	--

8. klassi lõpetaja õpituлумused	Õppesisu ja –tegevus
<p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab oma seisukohti väljendada ning sõnastab vajaduse korral eriarvamuse; • esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid; • oskab kuuldu suulises vormis kokku võtta; • oskab nii suhtlust kui ka teemasid algatada, arendada, tõrjuda ja katkestada; • oskab eakohastel teemadel arutleda ja probleemülesandeid lahendada ning osaleb diskussioonides, vahendab kuuldu suuliselt; • kasutab asjakohaseid suulise suhtlemise tavasid ja võimalusi, • tunneb peamisi teabetekstide liike; • tunneb arutleva kirjandi kirjutamiseks valmistumise etappe ja oskab eesmärgipäraselt kirjutada arutlevat kirjandit, oskab arutlevat kirjandit kirjutades kasutada omandatud keele- ja tekstimõisteid, kasutab arutlevat kirjandit kirjutades tavakohast ülesehitust ja vormistust; • järgib eesti õigekirja põhialuseid ja õpitud keelereegleid; • tuleb eesti kirjakeelega tava-suhtluses toime; • teab eesti keele lauseehituse peajooni; • teab suulise ja kirjaliku kõne erijooni. 	<p>Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, suhtlemise lõpetamine. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine.</p> <p>Peamised teabetekstid. Teabetekstide (õpikutekst, populaarteaduslik tekst) eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Teabetekstide põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine. Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõte. Kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamine.</p> <p>Arutleva kirjandi kirjutamine. Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ja selle ülesehitus: väide, põhjendus, järeldus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus.</p> <p>Lause. Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ning kasutamine lauses. Liht- ja liitlause. Liitlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalause ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri. Segaliitlause. Lauselühend. Lauselühendi õigekiri. Lauselühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg. Otsekõne, kaudkõne ning tsitaat. Otsekõnega lause muutmine kaudkõneks.</p>

9. klassi lõpetaja õpitulemused	Õppesisu ja –tegevus
<p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest, tajub eesti keele eripära, teab eesti keele arengu etappe; • oskab eakohastel teemadel arutleda, oskab kirjutada ja vormistada arutlevat kirjandit; • järgib eesti keele õigekirja aluseid ja põhireegleid; • märkab kujundlikkust, tunneb keelendite stiiliväärtust; • leiab tekstiloomeks vajalikku teavet internetist; • tunneb esinemiseks valmistumise etappe, oskab suuliselt esineda, peab lühikese kõne; • tunneb peamisi tarbetekste, nende põhijooni, kasutamise võimalusi; • oskab eesmärgipäraselt kirjutada ning korrektselt vormistada eluloo ja avalduse; • kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning avaldab arvamust, vahendab loetut ja kuuldut suuliselt ning kirjalikult. 	<p>Tarbetekstid, nende eesmärgid ning keelekasutus. Tarbetekstide (elulookirjeldus, avaldus) eesmärk, tunnused ja ülesehitus.</p> <p>Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Keeleviisakus ja -väarikus. Veebist teabe otsimine.</p> <p>Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Kõnest olulise teabe ja probleemide leidmine ning kokkuvõtte tegemine. Kõne põhjal küsimuste esitamine. Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine.</p> <p>Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused.</p> <p>Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine. Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomes: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid. Sõnaraamatute kasutamine stiilivärvingu leidmiseks.</p> <p>Eesti kirjakeele kujunemine. Keelesugulus, soome-ugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära ning võrdlus teiste keeltega.</p> <p>Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine ja liitmine ning tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited.</p> <p>Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid. Kohad ja ehitised. Asutused, ettevõtted ja organisatsioonid, riigid ja osariigid. Perioodikaväljaanded. Teosed, dokumendid ja sarjad. Ajaloosündmused. Üritused. Kaubad.</p> <p>Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus.</p> <p>Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine.</p>

9. klass Karjääriõpetus 1. trimestril lõimituna eesti keelega	
9. klassi lõpetaja õpitulemused	Õppesisu ja –tegevus
<p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • analüüsib enda isiksust; • eristab oma tugevaid ja nõrku külgi ja seostab neid erinevatel kutsealadel töötamise eeldustega; • kasutab eneseanalüüsi tulemusi karjääri planeerimisel; • teab tööturu üldist olukorda, prognoose ja vajadusi, erinevaid ettevõtluse vorme; • teab kutseid ja ameteid; • oskab leida infot tööturu kohta; • teab haridustee jätkamise võimalusi; • suudab iseseisvalt otsustada; • kasutab vajaduse korral karjääripetsialistide abi (karjäärinõustamist, tuge karjääriinfo hankimisel ja analüüsil). 	<ul style="list-style-type: none"> • Oskuste, võimete, hobide, isikuomaduste ja väärtuste analüüs. • Tervisega seotud ohutegurid. • Õpihuvi ja õpistiilid, õpiharjumused. Kas gümnaasium või kutsekool? • Haridustee: erialad, haridussüsteem, hariduse ja tööturu vahelised seosed. Planeerimine, otsustamine ja kandideerimine. • Tööturu olukord, trendid, arengusuunad, prognoosid, tööandjate ootused (koostöös Töötukassaga). • Karjäärinõustamine (koostöös Rajaleidja keskusega). • Õpilased kirjutavad kursuse lõpus arutleva kirjandi, kus sõnastavad oma plaanid ja ootused.

7. klassi lõpetaja õpitulemused	Õppesisu ja –tegevus
<p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • on läbi lugenud vähemalt 4 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; • loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestades; • oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit; • suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni; • oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele, leiab teosest vastused; • kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused; • kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi; • otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse; • eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), ning oskab nimetada nende tunnuseid; • oskab seletada õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust; • esitab peast luuleteksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust; • koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande; • kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus) teksti. 	<p>Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine. Tekstilähedane ja ülevaatlik jutustamine. Fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimustele vastamine, küsimuste koostamine. Teksti kavastamine. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Tundmatute sõnade tähenduse otsimine. Tegelase iseloomustus ja analüüs. Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaks määramine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Kõnekäänd, vanasõna ja mõistatuse olemus. Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi ära arvamine ja loomine. Tänapäeva folkloor ehk poploor. Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus. Luuleteksti tõlgendamine. Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning draamatika tunnused. Kirjandusteose dramatiseering. Esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine. Luuleteksti esitamine peast. Draamateksti esitamine ositi. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine. Reisikirja olemus. Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid.</p>
8. klassi lõpetaja õpitulemused	Õppesisu ja –tegevus

Õpilane

- on läbi lugenud vähemalt 4 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost;
- loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestades;
- oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit;
- suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni;
- oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele, leiab teosest vastused;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused;
- tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi;
- eristab tekstinäidete põhjal rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike ning oskab nimetada nende tunnuseid;
- seletab oma sõnadega eepika, lüürika, dramaatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust;
- esitab peast luuleteksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust, oskab luuletusi lahti mõtestada;
- koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande;
- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega jutustava (muinasjutt või muistend) teksti.

Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine.

Fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimustele vastamine, küsimuste koostamine. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Arutlemine teoses käsitletud teemal. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Miljöö kirjeldamine. Kirjandusteose ekraniseering. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine. Arvustuse olemus.

Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli tunnused. Ballaad, valm, sonett, haiku, vabavärss. Epiteedi, võrdluse, metafoori ja isikustamise tundmine ja kasutamine. Tragöödia, komöödia. Kirjandusteose dramatiseering.

Draamateksti esitamine ositi. Lavastus. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik.

Luuleteksti tõlgendamine. Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Muinasjutu tunnused ja kompositsioon. Muistendi tunnused.

Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid.

9. klassi lõpetaja õpitulemused	Õppesisu ja –tegevus
<p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none"> • on läbi lugenud vähemalt 4 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; • loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestades, väärtustab lugemist; • oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega; • oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele, leiab teosest vastused; • kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused; • arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust; • leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; • tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlust ja algriimi; • eristab tekstinäidete põhjal rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) liike ning oskab nimetada nende tunnuseid; • kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed. 	<p>Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine.</p> <p>Fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimustele vastamine. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Loetu põhjal järelduste tegemine. Arutlemine teoses käsitletud teemal. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal.</p> <p>Ballaad, sonett. Epiteedi, võrdluse, metafoori ja isikustamise tundmine ja kasutamine. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.</p> <p>Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid. Õpilased kirjutavad kirjandusteose põhjal arutleva kirjandi.</p>

--	--